

**ПРАВО
ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ
АКАДЕМІЧНИЙ КУРС**

*Підручник
Видання друге, доповнене і виправлене*

Київ-Одеса
Фенікс
2021

Авторський колектив:

Муравйов В. І. – розділи 1–9; розділ 10: підр. 1–4 (підр. 4 у спіавт.); розділи 11–12, (12.3 у спіавт.);
Мушак Н. Б. – підрозділи 10.4–10.6; 10.6.1 (у спіавт.), 10.6.2 (у спіавт.), 10.7, 10.8 (у спіавт.), 10.9 (у спіавт.), 10.10, 12.3 (у спіавт.);
Волошин Ю. О. – підрозділ 10.6.1 (у спіавт.), 10.6.2 (у спіавт.), 10.8 (у спіавт.), 10.9 (у спіавт.).

*Рекомендовано Вченою радою
Факультету міжнародних відносин Національного авіаційного університету
(протокол № 8 від 16 вересня 2021 р.)*

Відповідальний редактор:

Волошин Ю. О. – доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України, декан факультету міжнародних відносин Національного авіаційного університету

Науковий редактор:

Муравйов В. І. – академік УТА, доктор юридичних наук, професор кафедри міжнародного приватного права Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Рецензенти:

Шемшученко Ю. С. – доктор юридичних наук, професор, академік НАН України, академік Академії правових наук України, директор Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України;

Баймуратов М. О. – доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент Національної академії правових наук України;

Буроменський М. В. – доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент Національної академії правових наук України, професор кафедри міжнародного права Інституту міжнародних відносин КНУ імені Тараса Шевченка;

Райнер Арнольд – професор Регенбургського університету, завідувач кафедри Ж. Моне, Німеччина.

М 91 **Право Європейського Союзу : академічний курс : підручник : 2-ге вид., доповнене і виправлене / В. І. Муравйов, Н. Б. Мушак, Ю. О. Волошин ; за ред. В. І. Муравйова. – Київ-Одеса : Фенікс, 2021. – 436 с.**
ISBN 978-966-928-699-4

У роботі досліджується широкий спектр питань правового регулювання процесу економічної, політичної і правової інтеграції в рамках Європейського Союзу. Висвітлюється юридична природа Європейського Союзу та його правової системи, діяльність інститутів об'єднання, основні свободи внутрішнього ринку ЄС, напрями діяльності і політики ЄС, правові засади зовнішніх відносин Європейського Союзу. Спеціальний розділ присвячено правовому регулюванню відносин України з Європейським Союзом та гармонізації законодавства України з правом ЄС.

Наведено переклад Лісабонського договору про Європейський Союз та Лісабонського договору про функціонування Європейського Союзу, Хартії основоположних прав Європейського Союзу, Договору про асоціацію між Європейським Союзом та Україною, здійснений доктором юридичних наук, професором Муравйовим В. І.

Робота призначена для викладачів, студентів, аспірантів, наукових та практичних працівників, усіх, хто цікавиться питаннями правового регулювання європейської інтеграції.

УДК 341.171

ЗМІСТ

Передмова.....	5
Умовні скорочення.....	8

Розділ I. Виникнення і розвиток Європейського Союзу та його правової системи

1.1. Передумови виникнення європейських співтовариств	10
1.2. Етапи розвитку права європейських співтовариств	10
1.3. Створення Європейського Союзу.....	14
1.4. Амстердамські договори і реформування Європейського Союзу	17
1.5. Ніщський договір і розширення Європейського Союзу.....	19
1.6. Лісабонські договори і перспективи розвитку Європейського Союзу	20

Розділ II. Поняття права Європейського Союзу та його правова природа

2.1. Поняття і структура права Європейського Союзу.....	22
2.2. Правова природа Європейського Союзу та його правової системи	23
2.3. Суб'єкти права Європейського Союзу.....	31
2.4. Джерела права Європейського Союзу.....	32
2.5. Право Європейського Союзу і міжнародне право	37
2.6. Право Європейського Союзу і внутрішнє право держав-членів	45

Розділ III. Правовий механізм Європейського Союзу

3.1. Компетенція Європейського Союзу.....	82
3.2. Договірний механізм регулювання інтеграції в Європейському Союзі	92
3.3. Інституційний механізм Європейського Союзу.....	115

Розділ IV. Основні свободи внутрішнього ринку Європейського Союзу

4.1. Поняття внутрішнього ринку у праві Європейського Союзу.....	142
4.2. Митний союз (ст.ст. 28, 29)	143
4.3. Вільний рух товарів	144
4.4. Вільний рух осіб (ст. 45-48)	158
4.5. Свобода заснування та руху послуг (ст.ст. 49-55, ст.ст. 56-62)	168
4.6. Вільний рух капіталів і платежів.....	181

Розділ V. Договірне право Європейського Союзу

5.1. Природа договірного права Європейського Союзу.....	187
5.2. Види договорів і зобов'язальні права, що з них випливають	188
5.3. Право, що підлягає застосуванню до договірних і позадоговірних зобов'язань	196

Розділ VI. Корпоративне право Європейського Союзу

6.1. Правове регулювання юридичних осіб в Європейському Союзі.....	198
6.2. Гармонізація корпоративного права в Європейському Союзі	200
6.3. Наднаціональні компанії в праві Європейського Союзу	208

Розділ VII. Захист прав споживачів в Європейському Союзі

- 7.1. Сфери правового регулювання захисту прав споживачів в Європейському Союзі. 214
- 7.2. Регулювання безпеки продуктів в праві Європейського Союзу. 219
- 7.3. Розв'язання спорів за участю споживачів в Європейському Союзі. 225

Розділ VIII. Право інтелектуальної власності в Європейському Союзі

- 8.1. Регулювання захисту інтелектуальної власності в Європейському Союзі. 230
- 8.2. Правове регулювання промислової власності в Європейському Союзі. 234
- 8.3. Авторське право і суміжні права в Європейському Союзі. 239

Розділ IX. Гармонізація законодавства в Європейському Союзі

- 9.1. Правові засади гармонізації законодавства в Європейському Союзі. 247
- 9.2. Сфери гармонізації законодавства в Європейському Союзі. 248
- 9.3. Способи гармонізації законодавств в Європейському Союзі. 249

Розділ X. Спільні напрями політики й діяльності Європейського Союзу

- 10.1. Спільна зовнішня політика і політика безпеки. 256
- 10.2. Спільна торговельна політика Європейського Союзу. 261
- 10.3. Простір свободи, безпеки і юстиції. 263
- 10.4. Захист прав людини в Європейському Союзі. 270
- 10.5. Шенгенський простір Європейського Союзу. 277
- 10.6. Спільна імміграційна політика Європейського Союзу. 286
- 10.7. Спільна політика Європейського Союзу щодо надання притулку. 310
- 10.8. Спільна візова політика Європейського Союзу. 333
- 10.9. Співпраця судових і правоохоронних органів держав-членів Європейського Союзу. 344

Розділ XI. Правове регулювання зовнішніх зносин Європейського Союзу

- 11.1. Міжнародна правосуб'єктність Європейського Союзу. 352
- 11.2. Договірна практика Європейського Союзу. 354
- 11.3. Поняття та зміст *acquis* Європейського Союзу. 367

Розділ XII. Правове регулювання відносин України з Європейським Союзом

- 12.1. Правопорядок Європейського Союзу та правопорядок України. 374
- 12.2. Організаційно-правовий механізм співпраці України з Європейським Союзом. 384
- 12.3. Гармонізація законодавства України з правом Європейського Союзу. 404
- 12.4. Правові інструменти співпраці України з Європейським Союзом. 413

Література і нормативні документи. 429